

עפ"ג (ירושלים) 25216-01-25 - מדינת ישראל נ' שמואל הרמתי סחר והשקעות בע"מ

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ג 25216-01-25 מדינת ישראל נ' שמואל הרמתי סחר והשקעות בע"מ
תיק חיצוני:

לפני כבוד השופטים אלי אברבנאל, חיה זנדברג ופנינה נויבירט

המערערת
מדינת ישראל
נגד
ע"י ב"כ עוה"ד נדבר גדליהו

המשיבה
שמואל הרמתי סחר והשקעות בע"מ
ע"י מר נתנאל צדק

פסק דין

1. לפנינו ערעור על פסק הדין שניתן בבית משפט השלום בירושלים (כבוד השופט דב פולוק) בת"פ 20152-04-20, בגדרו הורשעה המשיבה על פי הודאתה בעבירות של ניהול עסק ללא רישיון, השלכת פסולת בניין ולכלוך רשות הרבים ופניו פסולת לאתר שאינו מורשה. בית משפט קמא הורה על חילוט רכושה של המשיבה, ועל כן קבע כי הדבר מיותר הטלת עונשים כספיים נוספים. הערעור נסוב על העונש שהושת.

2. לפי תיאור העובדות בכתב האישום, במועדים הרלוונטיים לכתב האישום למשיבה לא היה רישיון עסק, רישיון לעסק של תחנת מעבר לפסולת או היתר זמני להפעלת תחנת מעבר, וכן רישיון לאתר להטמנת פסולת או להובלת פסולת.

למשך תקופה שמשכה חמישה חודשים, לכל הפחות, עסקה המשיבה בהשלכה שיטתית של פסולת בניין אל תחנת מעבר לא חוקית אותה הפעילה. המדובר במאות פעמים בהן הושלכה פסולת בניין בהיקף של אלפי קוב על קרקע חשופה ברשות הרבים במקום רגיש. מעבר לכך, במהלך פעילותה, סיפקה הנאשמת שירותי הובלת פסולת בניין לחברות קבלנות שונות, ללא אישורי סילוק

פסולת כנדרש, או תוך סיפוק אישורים מזויפים. בשל אי פינוי הפסולת לאתרים מוסדרים, אי תשלום היטל הטמנה ואי שינוע הפסולת לאתרי פסולת חוקית חסכו הנאשמת ובעליה - נאשם 2, מר נתנאל צדק (להלן: "צדק") כ- 700,000 ₪.

3. במסגרת הסדר הטיעון אליו הגיעו המשיבה, צדק והמערערת הוסכם כי המשיבה וצדק יודו ויורשעו בעובדות כתב האישום, כי בית המשפט יטיל על המשיבה קנס והתחייבות להימנע מביצוע עבירות נוספות לאחר טיעוני הצדדים, כי נכסי המשיבה יחולטו וכספי מכירתם יועברו לקרן לשמירת הניקיון, וכן כי המערערת תבקש צו שיפוטי שיורה למשיבה לפנות את הפסולת לאתר פסולת מורשה.

בגזר הדין הורה בית משפט קמא על חילוט כל נכסיה של המשיבה, כאשר כספי החילוט יועברו לקרן לשמירת הניקיון. לעניין גובה הקנס, בית משפט קמא ציין כי מתחם הענישה בעבירות המיוחסות למשיבה נע בין הטלת קנס בגובה עשרות אלפי שקלים עד להטלת קנס בגובה מאות אלפי שקלים. בית משפט קמא קבע כי במקרה דנן, היה מטיל קנס של מאות אלפי שקלים והתחייבות דומה. אולם מאחר שהורה על חילוט כל נכסי המשיבה לטובת המאשימה, הטלת הקנס מתייתרת.

טיעוני הצדדים בערעור

4. לטענת ב"כ המערערת שגה בית משפט קמא בקבעו כי חילוט הרכוש מייתר הטלת עונשים כספיים. לדבריהם, קנס הוא עונש, ואילו תכלית החילוט אינה 'עונשית' אלא מניעתית, ועל כן אין בו כדי לייתר הטלת קנס. עוד נטען, כי בית המשפט קמא שגה בקבעו כי כל נכסי המשיבה חולטו, כמו גם בהערכתו כי מכירת כלי הצמ"ה שחולטו הניבה תמורה של מאות אלפי ₪, שכן בפועל התמורה בגין חילוט הרכוש עומדת על סך של 106,400 ₪ ברוטו, כאשר משאית נוספת שטרם נמכרה הוצעה למכירה במכרז בסך של 50,000 ₪.

ב"כ המערערת הלינו על כך שלא נקבע מתחם עונש הולם בגזר הדין, בהתאם להוראות הדין. הם טענו, כי בהתאם למדיניות הענישה הנוהגת הענישה נעה בין קנסות בסכומים של עשרות אלפי שקלים עד מאות אלפי שקלים, וכי בנסיבות העניין ראוי לקבוע מתחם עונש הולם שנע בין קנס של מיליון עד 1.5 מיליון ₪, וכן ענישה צופה פני עתיד. ב"כ המערערת הדגישו, כי אי הטלת עונש כספי פרט לחילוט משמעה חריגה קיצונית לקולא ממתחם העונש ההולם, וכי היה מקום להטיל קנס כספי מרתיע על המשיבה, מקום בו מדובר בעבירה אשר בבסיסה הינה עבירה כלכלית, באופן שיבטיח כי שכר מבצעי העבירה יצא בהפסדם. בנוסף נטען כי שגה בית המשפט כשלא נתן צו ניקיון, חרף ההסכמות שבהסדר הטיעון בעניין, וללא הנמקה.

לאור זאת עתרו ב"כ המערערת כי בית המשפט יקבל את הערעור וישית על המשיבה קנס כספי בסך של 1.2 מיליון ₪ ולחילופין בסך שלא יפחת משווי טובת ההנאה שהפיקה המשיבה - בסך של 700,000 ₪, התחייבות בסך של 500,000 ₪ לשלוש שנים שלא לבצע עבירה מהעבירות בהן

הורשעה המערערת וכן צו ניקיון בהתאם להוראת סעיף 14 לחוק שמירת הנקיון, התשמ"ד-1984 (להלן: "חוק שמירת הנקיון").

5. המשיבה יוצגה בהליך בידי צדק, אשר הוא הבעלים היחיד של המשיבה ומנכ"ל המשיבה. לדבריו, הוא אינו יודע מה נעשה במשיבה. הוא לא היה פעיל במשיבה, לא משך כסף מהמשיבה או חתם על דוחות, ואין לו עניין במשיבה. צדק טען כי הקים את המשיבה לבקשת מר דורון אלבניה, שהוא חבר של אביו, בעוד צדק עצמו לא היה מעורב בפעילות החברה. צדק הביע את רצונו לסיים את הפרשה.

דין והכרעה

6. לאחר שמיעת טענות הצדדים הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להתקבל.

על פני תקופה ממושכת השליכה המשיבה באופן שיטתי פסולת בניין אל תחנת מעבר לא חוקית, וכן סיפקה שירותי הובלת פסולת בניין ללא אישורי סילוק פסולת או באמצעות הצגת אישורים מזויפים. מעשיה של המשיבה הסבו נזקים סביבתיים ומפגעים תברואתיים קשים, תוך סיכון שלום הציבור, בטיחותו ובריאותו. את זאת עשתה המשיבה מטעמי בצע כסף, בגרפה תועלת כספית משמעותית על חשבון הציבור.

הפסיקה הכירה בחשיבות האינטרס החברתי של הגנת הסביבה ואיכות הסביבה, ובחומרתה של עבריינות סביבתית, ועל השלכותיה ארוכות הטווח על משאבי הטבע וכפועל יוצא מכך על איכות החיים של תושבי המדינה. ביצועם של מעשים מזהמים ממניעים כלכליים הוכר אף כפוגע בתחרות החופשית, שכן יש במעשים אלה משום הענקת יתרון בלתי מוצדק לגורמים עברייניים הפועלים ללא רישוי וללא פיקוח על פני גופים מוסדרים הפועלים כדין (רע"פ 4270/03 מדינת ישראל נ' תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ, נט(3) 673 (2004); רע"פ 9934/08 ג'באלי ואח' נ' משרד להגנת הסביבה (3.12.2008)).

7. בשנים האחרונות ניכרת מגמת החמרה בענישה בעבירות אלה המתבטאת בהכבדת הקנסות הכספיים על עבריינות סביבתית שמהותה כלכלית. זאת בהתאם להוראת סעיף 13(ח) לחוק שמירת ניקיון, בה מעוגנת סמכותו של בית המשפט להטלת קנס בשיעור טובת ההנאה או הרווח שהושג כתוצאה ממעשה מזהם. בפסיקת בית המשפט העליון נקבע העיקרון - "המזהם ישלם", לפיו העברייני, ולא הציבור, הוא שיישא בעלויות הזיהום שגרם, מתוך ההכרה בצורך בענישה שתהפוך את ההתנהלות העבריינית לבלתי כדאית בהיבט הכלכלי (רע"פ 7861/03 מדינת ישראל נ' המועצה האזורית גליל תחתון, פסקה 54 לפסק דינו של השופט חשין (8.5.2006); רע"פ 8487/11 חברת נמלי ישראל-פיתוח ונכסים בע"מ נ' מדינת ישראל, סה(3) 845, 888 (2012)). כמו כן ראו: ד' פיש, דיני איכות

הסביבה בישראל (2014), בעמ' 235 ובסקירת הפסיקה בה"ש 230, וכן בעמ' 595 - 596 ובסקירת הפסיקה בה"ש 118).

ואכן, הקנסות על עבריינות סביבתית המבוצעת ממניעים כלכליים שהושתו בפסיקת בתי המשפט מתחשבים, בין היתר, בטובת ההנאה או ברווח שהופק בשל הפעילות העבריינית, כמו גם במשך הפעילות העבריינית והיקפה, גובה הנזק שנגרם ופוטנציאל הנזק, פעולות שבוצעו לתיקון המפגעים שנגרמו וכן שיקולי הרתעת היחיד והרתעת הרבים.

עם זאת, ככלל, גם במקרים של פעילות עבריינית מתמשכת שהניבה תועלת כלכלית משמעותית ושהסבה נזקים קשים, הקנסות שהושתו בפסיקת בתי המשפט היו, הלכה למעשה, נמוכים מהתועלת הכלכלית שהופקה ומהנזקים שנגרמו בפועל, והסתכמו במספר מאות אלפי שקלים, לכל היותר.

8. לשם המחשה, בעפ"ג (מחוזי מרכז) 28511-07-15 מדינת ישראל נ' כיוף גרסת גזם בע"מ (29.3.2016) - המשיבים הקימו תחנת מעבר בלתי חוקית ואתר פסולת פיראטי. במשך כשנתיים מילאו המשיבים את תחנת המעבר בכמות ניכרת של פסולת גזם בהיקף של למעלה מ-5,500 קוב. התועלת הכספית שהפיקו המשיבים כתוצאה מהפעלת תחנת המעבר והאתר הפיראטי עמדה על סך של 1,820,000 ₪. תכנית פינוי הפסולת שנקבעה לא מומשה על ידי המשיבים. בית משפט השלום השית על שתי החברות המעורבות קנס בגובה 100,000 ₪. על שני נושאי משרה הוטלו 3 חודשי מאסר בפועל בעבודות שירות וכן קנסות בסך של 100,000 ₪ לכל אחד. בית המשפט המחוזי החמיר את הקנס ל-220,000 ₪ לכל אחת מהחברות ול-150,000 ₪ לכל אחד מנושאי המשרה.

בעפ"ג (מחוזי חיפה) 55777-05-20 עברון- תממ נ' מדינת ישראל (16.7.2020) - המערערות הורשעו בעבירות סביבתיות רבות שבוצעו במטמנת עברון על פני תקופה של חמש שנים, ושגרמו לזיהום נחל בית העמק ומי התהום. בית משפט השלום השית על החברה קנס בסך של 600,000 ₪ ועל קיבוץ עברון קנס בסך של 350,000 ₪, כמו כן הושתו קנסות בסך של עשרות אלפי שקלים על נושאי המשרה בחברה. בית המשפט המחוזי הפחית את סך הקנסות שהושתו כך שהקנס שהושת על החברה הופחת לסך של 400,000 ₪ והקנס שהושת על הקיבוץ הופחת לסך של 200,000 ₪, בקבעו כי את ההחמרה בענישה על עבירות כגון דא יש לעשות בהדרגתיות, וכן מתוך התחשבות בחלופי הזמן מביצוע העבירות, ומהשינויים הרבים לטובה שננקטו על ידי המערערות מאז.

בע"פ (מחוזי חיפה) 1003-09-17 מדינת ישראל נ' דור כימיקלים בע"מ (29.1.2018) - המשיבים הזרימו פסולת לים וגרמו לזיהומו כתוצאה מדליפה של חומר מסוכן מצינור בו החזיקו, במשך כחודשיים. בית משפט השלום הטיל על החברה קנס בסך של 150,000 ₪ ועל כל אחד מנושאי המשרה בה הוטל קנס בסך של 10,000 ₪. בית המשפט המחוזי קבע כי ראוי היה כי הקנס יוחמר לסך של 200,000 ₪, אך בפועל לא התערב בעונש.

בע"פ (מחוזי חיפה) 10261-08-17 מדינת ישראל נ' שמן תעשיות בע"מ (10.1.2018) - המשיבים גרמו למפגע ריח חמור. על החברה הושת קנס בסך של 100,000 ₪ (בנוסף להפעלת התחייבות קודמת). על נושאי המשרה הושתו פיצויים וקנסות בסך של 10,000 ₪ על כל אחד, וכן ניתן צו של"צ בהיקף של 140 שעות לשניים מנושאי המשרה. בית המשפט המחוזי החמיר את הקנס לסך של 400,000 ₪ (בנוסף להפעלת ההתחייבות הקודמת). זאת בהינתן כי מדובר בחברה עבריינית סביבתית עם שלוש הרשעות קודמות בנושאים דומים.

ברע"פ 8971/15 כל בו חצי חינום בע"מ נ' מדינת ישראל (27.1.2016) - המערערים ביצעו פעולות קידוחים שגרמו לזיהום מי נחל הקנה. בית משפט השלום השית על אחת החברות קנס בסך של 300,000 ₪, ועל החברה השניה קנס בסך של 200,000 ₪. על נושאי המשרה הושתו קנסות בסך של עשרות אלפי שקלים. בית המשפט המחוזי הפחית את הקנסות שהושתו על החברות ל-230,000 ₪ ול-130,000 ₪ בהתאמה. הפחתת הקנסות נומקה במדיניות הענישה הנהוגה, וכן בהתחשב בכך שמדובר בתקלה חד פעמית, כאשר המערערים אינם אנשים שעיסוקם בזיהום הסביבה או הפוגעים באיכות הסביבה באופן מתמשך, כמו גם במשאבים שהשקיעו המערערים בתיקון התקלה. בית המשפט העליון דחה בקשת רשות ערעור על פסק הדין.

ברע"פ 2844/15 ארזים חברה קבלנית למיחזור ופינוי פסולת בע"מ ואח' נגד המשרד לאיכות הסביבה (3.5.2015) - המערערים ניהלו אתר לסילוק פסולת יבשה וכן ניסו להפעיל במקום תחנת מעבר. למשך תקופה של למעלה משלוש שנים וחצי, פינו המערערים והובילו פסולת בניין אותה אגרו במשק המצוי בחזקתם, תוך גרימת נזקים כבדי משקל והצטברות כמויות פסולת אדירות בהיקף של בין 60 ל-80 אלף טון במקום. בית משפט השלום השית על המערערים קנסות מצטברים בסך 1,400,000 ₪ - 400,000 ש"ח לכל אחת מהחברות המעורבות וקנס בגובה 300,000 ₪ לכל אחד משני נושאי המשרה. על אחד מנושאי המשרה אף הוטל עונש מאסר בפועל למשך 6 חודשים. הערעור התקבל חלקית, כך שהקנס הופחת ל-300,000 ₪ לכל אחת מהחברות ו-200,000 ₪ לנושאי המשרה. בית המשפט המחוזי נימק את הפחתת הקנסות, בין היתר, בכך שהפסולת באתר פונתה, כמו גם בכך שמדובר בקנס גבוה במיוחד, החורג מעתירת המאשימה בבית המשפט קמא, ובהינתן כי נושאי המשרה הם שני אחים, שותפים באותו העסק. בית המשפט העליון דחה את בקשת רשות הערעור.

בע"פ (מחוזי ת"א) 23084-02-14 דור וצורי בע"מ נ' המשרד להגנת הסביבה (29.12.2014) - המערערים הפעילו תחנת מעבר לפסולת בניין במשך תקופה שעלתה על שנתיים וחצי, ואף התמידו בפעילותם לאחר שניתן להם צו בית משפט האוסר עליהם לעשות כן. על החברה הושת קנס בסך של 500,000 ₪, על נושא המשרה הושת קנס בסך 200,000 ₪ וכן מאסר בפועל לחודשיים. בית המשפט המחוזי דחה את הערעור בקבעו כי הגם שמדובר בקנס גבוה, הרי שבנסיבות התיק מדובר בקנס מידתי, כאשר היקף העבירות, השיטתיות בה בוצעו, אורך התקופה, כמו גם העובדה כי מדובר בשני כתבי אישום - כל אלה מחייבים ענישה שתהפוך את ההתנהלות האסורה לבלתי כדאית בהיבט הכלכלי.

עולה אם כן מהפסיקה שנסקרה, כי מדיניות הענישה הנוהגת מתחשבת בטובת ההנאה שהופקה ובנזק שנגרם, אך הלכה למעשה לא מושתים קנסות עד מלוא גובה טובת ההנאה או הנזק.

9. אשר לקשר בין חילוטם של כלי הצמ"ה לבין השתת הקנסות, אין בידינו לקבל את קביעת בית משפט קמא כי לאחר שחולטו נכסי המשיבה אין מקום להטלת עונשים כספיים נוספים.

חילוט הנכסים בוצע מכוח הוראת סעיף 39 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 וסעיף 15ב(א) לחוק שמירת הנקיין. הוראות סעיפים אלה מקנות לבית המשפט סמכות, נוסף על כל עונש, לצוות על חילוטם של חפצים ששימשו לביצוע עבירה. החילוט נועד לקחת מידי העברייין את הכלים באמצעותם בוצע מעשה העבירה, ואין לראותו כחלופה להטלת קנס (ראו בע"פ 7598/95 שטרית נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(2) 385, 410 - 411 (1998); בש"פ 6817/07 מדינת ישראל נ' סיטבון, פסקה 34 (31.10.2007)).

לגוף הדברים, אמנם בגזר דינו הורה בית המשפט קמא על חילוט "כל נכסי המשיבה", אך בפועל, חולטו רק כלי הצמ"ה ששימשו לביצוע העבירות - שתי משאיות ומחפרון, בהתאם להוראות הדין. כעולה מהנתונים שהציגה המערערת, התמורה שהתקבלה בגין חילוט הרכוש עד כה הסתכמה בסך של 106,400 ₪. אחת המשאיות טרם נמכרה והוצע למכרה בתמורה לסך של 50,000 ₪. בהינתן קביעת בית המשפט קמא כי היה ראוי להטיל קנס בגובה מאות אלפי ₪ על המשיבה, הרי שגם לפי פסק דינו של בית המשפט קמא יש מקום להשתת קנס על המשיבה בנוסף לחילוט שבוצע. זאת אף בהתאם להסכמות הצדדים במסגרת הסדר הטיעון להטלת קנס שאת גובהו יקבע בית המשפט בנוסף לחילוט הנכסים האמורים.

במסגרת הסדר הטיעון הוסכם עוד, כי בית המשפט יטיל על המשיבה צו שיפוטי לפינוי הפסולת באתר מושא כתב האישום. בית המשפט קמא לא נדרש לצו זה במסגרת גזר דינו, ללא הנמקה. הסמכות לחיוב בהוצאות ניקוי מעוגנת בהוראות סעיפים 14 ו-14א לחוק שמירת הנקיין, וזאת בנוסף לכל עונש שיוטל. במקרה דנן המשיבה לא פעלה להסרת המפגע לאורך ההליך, ומן הראוי לחייבה בהסרת המפגע ובנשיאה בעלות הכרוכה בכך.

10. בהתאם לאמות המידה שפורטו, לאור מדיניות הענישה הנוהגת ובנסיבות ביצוע העבירות - ובפרט נוכח היקף המפגע, משך ביצוע המעשים, אופן ביצועם השיטתי של המעשים, התועלת הכלכלית שהופקה ואי פינויה של הפסולת עד כה, יש להעמיד את מתחם העונש ההולם בעניינה של המשיבה על קנס שנע בין 300,000 ₪ ל- 600,000 ₪. אף שאין במתחם האמור כדי להלום את חומרת העבירות שבהן הורשעה המשיבה ואף שאין בו כדי להרתיע מפני עיסוק בתחום עברייני מזיק זה שבצדו רווח כלכלי נאה, מבטא המתחם האמור את מדיניות הענישה הנוהגת.

מתוך התחשבות בכך שהמשיבה נעדרת עבר פלילי, קיבלה אחריות על מעשיה, ומאידך גיסא בשים לב לכך שלא פעלה עד כה להסרת המפגע, כמו גם לשיקולי הרתעת היחיד והרבים, יועמד הקנס על סך של 350,000 ₪.

לפיכך אנו מקבלים את הערעור ומורים כי בנוסף לחילוט כלי הצמ"ה יושתו על המשיבה העונשים הבאים:

- א. קנס כספי בסך של 350,000 ₪, שישולם עד ליום 20.4.25. הקנס יועבר לקרן לשמירת הניקיון.
- ב. התחייבות כספית בסך 500,000 ₪, להימנע מביצוע אחת או יותר מהעבירות בהן הורשעה בתיק זה, וזאת משך 3 שנים מהיום.
- ג. המשיבה תפנה את כל הפסולת שהצטברה באתר מושא כתב האישום לאתר הטמנה הפועל לפי דרישות הדין. המשיבה תישא בעלות הפינוי. הפינוי יושלם עד ליום 20.4.25. המזכירות תמציא את פסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, י' אדר תשפ"ה, 10 מרץ 2025, בהעדר הצדדים.

פנינה נויבירט,
שופטת

חיה זנדברג,
שופטת

אלי אברבנאל,
שופט